Φίλιπ Κερ: «Τα άλογα του χειμώνα»

Ελένη Σαραντίτη Δημοσιεύτηκε 07 Δεκεμβρίου 2015

Θημισμένος τεχνίτης του λόγου και γνώστης της ψυχής του ανθρώπου αλλά και της Ιστορίας του, ο Σκοτσέζος συγγραφέας Φίλιπ Κερ (Εδιμβούργο, 1956), με τα *Άλογα του χειμώνα* δεν έγραψε απλώς ένα συναρπαστικό μυθιστόρημα, αλλά και ένα μικρό έπος. Ένα δοξαστικό στο ανυπότακτο πνεύμα και στην αντοχή και την περηφάνια της ψυχής, όχι μόνον του ανθρώπου αλλά και των συντρόφων του των ζώων.

Έχει τύχει –δόξα τω Θεώ αρκετές φορές– να βιάζομαι να επιστρέψω σπίτι, όταν διαβάζω κάτι ωραίο. Σπεύδω να το ξαναπιάσω στα χέρια μου. Να το απολαύσει ο νους μου, να καρδιοχτυπήσω γλυκά. Και τα *Άλογα του χειμώνα* με γοήτευσαν τόσο που αισθανόμουν ότι με κάθε έξοδό μου εγκατέλειπα έναν φίλο θερμό, ενδιαφέροντα, γεμάτο αισθήματα.

Συγγραφέας της πασίγνωστης «Τριλογίας του Βερολίνου», που περιλαμβάνει τα μυθιστορήματα *Οι βιολέτες του Μάρτη*, *Ο χλομός εγκληματίας* και *Γερμανικό ρέκβιεμ* (Εκδόσεις Κέδρος), έγραψε επίσης και το πολυδιαβασμένο *Μοιραία Πράγα* αλλά και τη σειρά των βιβλίων με ήρωα τον ντετέκτιβ Μπέρνι Γκούντερ, που θεωρείται από τις κορυφαίες σειρές στον χώρο της νουάρ αστυνομικής λογοτεχνίας. Οι ιστορίες του Μπέρνι Γκούντερ διαδραματίζονται στη Γερμανία της ναζιστικής κυριαρχίας και του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η σειρά αυτή τον έκανε γνωστό παγκοσμίως. Βεβαίως, υπάρχουν μεταφρασμένοι στη γλώσσα μας πολλοί άλλοι τίτλοι του, βιβλία ενδιαφέροντα, ερεθιστικά.

Ο Φίλιπ Κερ έκανε αξιόλογες σπουδές στο Πανεπιστήμιο του Μπέρμιγχαμ, από όπου έλαβε μεταπτυχιακά διπλώματα Νομικής και Φιλοσοφίας.

Υπήρξε συνεργάτης των *SundayTimes*,*EveningStandard*και *NewStatesman*· κατόπιν, δόθηκε ολοκληρωτικά στη Λογοτεχνία. Γράφει για ενηλίκους, για εφήβους, για παιδιά· βιβλία σοβαρά, έντιμα, με σεβασμό στον αναγνώστη αλλά και στον άνθρωπο των ωραίων πράξεων και των θερμών και αλληλέγγυων αισθημάτων. Αντιθέτως, δεν διστάζει να καταγγείλει τη σκληρότητα, τη βαρβαρότητα, την αδηφαγία, την αδιαφορία, τον πόλεμο, όπου και αν εκρήγνυται αυτός, σε πατρίδες ή σε ψυχές. Με τη δύναμη και την αρτιότητα της γραφής του μπορεί να επηρεάσει: να συγκινήσει, να φυτέψει στοχασμούς στον αναγνώστη, ο οποίος ήδη από τις πρώτες σελίδες τού έχει παραδοθεί.

> *Μύθοι που θεωρούνταν ξεχασμένοι, μα εδώ ορμούν πανίσχυροι. Δρόμοι που οδηγούν στη σωτηρία· και η αγάπη παραστάτιδα, πολύτιμη, θριαμβεύτρια, ανεκτίμητη, όπως πάντα, γνωρίζει πώς να μερεύει πόνους ψυχής και να θεραπεύει άλγη.*

Και ιδού τα *Άλογα του χειμώνα*: Να θυμηθούμε, όμως, πρώτα ή να πληροφορηθούμε ότι τα άλογα Πρζεβάλσκι (Przewalski), που οφείλουν το όνομά τους στον Νικολάι Πρζεβάλσκι, Ρώσο γεωγράφο και εξερευνητή, ο οποίος πρώτος περιέγραψε το είδος αυτό το 1881, σε χρόνους παλαιούς, όχι ιστορημένους, πατρίδα τους είχαν τις ακανείς στέπες της κεντρικής Ασίας και συγκεκριμένως της Κίνας και της Μογγολίας. Είναι γνωστά ως «άγρια άλογα της Ασίας» ή «άγρια άλογα της Μογγολίας». Πρόκειται για όντα σπάνια και απειλούμενα, υψηλής νοημοσύνης. Είναι δε τα μοναδικά άλογα στον κόσμο που δεν εξημερώθηκαν ποτέ και ούτε υπήρξαν πρόγονοί τους τα κατοικίδια άλογα, διότι έχουν διαφορετικό αριθμό χρωμοσωμάτων. Το 1945 διαπιστώθηκε ότι τριάντα ένα από αυτά βρίσκονταν στην Ουκρανία, σε συνθήκες αιχμαλωσίας· διασώθηκαν μόνον εννέα, τα οποία διασκορπίστηκαν στους ζωολογικούς κήπους. Εντούτοις αναπαράχθηκαν και, ευτυχώς, έπειτα από συνεργασία μεταξύ της Ζωολογικής Εταιρείας του Λονδίνου και επιστημόνων της Μογγολίας, τα Πρζεβάλσκι επέστρεψαν στη γη των προγόνων τους: στο φυσικό τους περιβάλλον της Μογγολίας, ελεύθερα, να καλπάζουν ευτυχισμένα στο Εθνικό Πάρκο Χουστάν-Νουρού. Αργότερα, ένα παρόμοιο πρόγραμμα υλοποιήθηκε στο Εθνικό Πάρκο Ταχίν-Ταλ, στην Κίνα. Σήμερα αυτοί οι άγριοι εν ζωή πληθυσμοί αριθμούν ήδη περισσότερα από διακόσια άτομα. Είναι, βέβαια, σημαντικό αυτό που αναφέρεται στο βιβλίο: «Στα σπήλαια της περιοχής Φον-Ντε-Γκομ της Γαλλίας υπάρχουν ζωγραφιές με πάνω από σαράντα από τα προϊστορικά αυτά άλογα».

Η ιστορία διαδραματίζεται στην Ουκρανία κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και πρόκειται για την αφήγηση ενός σκληρού, αγωνιώδους αλλά ελπιδοφόρου αγώνα επιβίωσης ενάντια σε συνθήκες αποκαρδιωτικές και περιστατικά ανέλπιδα. Εγκωμιάζεται όμως (δίχως εκφράσεις ηχηρές) και ο θρίαμβος της θέλησης· και της ζωής. Που τελικώς χαμογελά σε αυτούς που την αγαπούν· που αγαπούν γενικώς…

Εκείνο το καλοκαίρι του 1941, το Κρατικό Καταφύγιο της Στέπας της Ουκρανίας εγκαταλείφθηκε. Την ώρα που αναχωρούσε ο γενικός διευθυντής Κράινικ διέταξε τον ηλικιωμένο Μαξίμ, που είχε τη φροντίδα των ζώων του Καταφυγίου, να ακολουθήσει κι εκείνος. «Έρχονται οι Γερμανοί», τόνισε. Όντως ο στρατός τους είχε ξάφνου εισβάλει καταλαμβάνοντας το Κίεβο. Δεν θ' αργούσαν να κάνουν την εμφάνισή τους και στο Καταφύγιο. «Και πού να πάω;» απόρησε ο Μαξ. «Αυτό είναι δικό σου πρόβλημα, Σύντροφε… Τράβα ανατολικά, προς τις δυνάμεις του στρατού μας. Μα πριν φύγεις, έχω μια σημαντική διαταγή να σου δώσω. Κατευθείαν από την Κεντρική Επιτροπή του Κόμματος…»

Η επιτροπή διέταζε να θανατωθούν όλα τα ζώα του Καταφυγίου!

«Όλα;»

«Όλα».

«Τι-τις ζέβρες; Τις στρουθοκαμήλους; Τα λάμα;… Και τα άλογα Πρζεβάλσκι;»

«Και τα άλογα».

Η Κεντρική Επιτροπή είχε αποφανθεί πως τα ζώα θα ήταν αρκετά για να τραφεί ένα μικρό γερμανικό στράτευμα. Θόλωσαν τα μάτια του Μαξ· η καρδιά άρχισε να χτυπά άτακτα.

«Μα δεν γίνεται να θανατώσω τα ζώα μας. Μερικά είναι πολύ σπάνια. Τόσο σπάνια, που κάποια είδη ίσως εξαφανιστούν. Συν τοις άλλοις, ορισμένα έχουν γίνει φίλοι μου».

«Συναισθηματικές ανοησίες. Έχουμε πόλεμο, δεν το καταλαβαίνεις;»

Έπειτα, έφυγε φοβερίζοντάς τον πως αν η διαταγή έμενε ανεκτέλεστη, θα καλούσε τη Μυστική Αστυνομία για τα περαιτέρω…

«Πολύ καλά», είπε ο Μαξ, παρόλο που δεν είχε καμιά πρόθεση να θανατώσει έστω και ένα ζώο.

Έτσι αρχίζει η ιστορία. Από τις πρώτες σελίδες συμπαθείς τον Μαξ και συμπάσχεις μαζί του. Μάλιστα, όσο περισσότερα γνωρίζουμε, τόσο και πιο πολύ τον σεβόμαστε.

Τόπος μαγικός το Καταφύγιο. Ένα ζωολογικό πάρκο, η απέραντη στέπα, λίμνες και ποτάμια, θύλακες πυκνού δάσους, χωριουδάκια. Οι πόλεις βρίσκονταν μακριά και άνθρωποι σαν τον διευθυντή Κράινικ ακόμη μακρύτερα. Ασκάνια Νόβα ονομαζόταν η περιοχή όπου βρισκόταν το Καταφύγιο και ήταν ο παράδεισος ο προορισμένος για τον Μαξ και τα αγαπημένα ζώα· τον είχε δημιουργήσει ένας εξαίρετος Γερμανός ευγενής, ο βαρόνος Φαλτς Φάιν, σαράντα και πλέον χρόνια πριν. Ο φιλόζωος βαρόνος είχε μάθει στον φύλακα και τα κάπως παλιομοδίτικα γερμανικά του, ώστε όταν κατέφθασαν οι Γερμανοί δεν δυσκολεύτηκε να συνεννοηθεί, ιδίως με τον ιππέα, και λάτρη των αλόγων, λοχαγό τους. Γκρέντσμαν το όνομά του, εξαιρετικά επηρμένος κι άλλο τόσο επικίνδυνος.

Μέρες μετά τη θορυβώδη άφιξη των Γερμανών των Ες Ες, οι οποίοι είχαν αρχίσει να σκοτώνουν πολλά από τα ελάφια, τις κατσίκες, τις πάπιες και τις χήνες, μέχρι και τα λάμα και τις καμήλες για να τραφούν, τα άλογα Πρζεβάλσκι ετέθησαν υπό διωγμό. Οι Ναζί αποφάσισαν ότι τα υπέροχα και πολύτιμα αυτά άλογα ανήκαν σε κατώτερη και απαγορευμένη ράτσα και ως τέτοια έπρεπε να καταστραφούν. «Θα συγκεντρωθούν και θα εκτελεστούν εδώ… Αύριο ξεκινάμε τη διαδικασία εξολόθρευσης», είπε και ελάλησε ο λοχαγός των Ναζί κοιτώντας με νόημα κατασκότεινο τον Μαξ, η καρδιά του οποίου είχε αρχίσει τον βουβό, σπαρακτικό θρήνο.

Τρομοκρατημένη και περίλυπη ήταν και μια δεκατετράχρονη κοπελίτσα, η Καλίνκα, που κρυβόταν μερικές εβδομάδες στο δάσος και τα είχε αγαπήσει λόγω της χάρης τους, της εξυπνάδας και της κοινωνικότητάς τους. Άνοιγε διαλόγους μαζί τους, τα αγκάλιαζε ενώ τις νύχτες πλάγιαζε ανάμεσά τους και ζεσταινόταν. Κορμιά θερμά· ψυχές ολόθερμες. Δριμύς ο χειμώνας, αλλά αυτά τις γλύκαιναν τις ώρες.

Είχε βρεθεί στην περιοχή αναζητώντας καταφύγιο, μόνη, κατάκοπη, με ρούχα φθαρμένα, πεινασμένη, λυπημένη. Μες στο καταχείμωνο είχε περπατήσει περίπου τριακόσια πενήντα χιλιόμετρα. Γεννημένη στο Ντνιροπετρόφσκ από οικογένεια Εβραίων, έζησε την πιο σκληρή και ανείπωτη δυστυχία: οι γονείς, τα αδέλφια, οι παππούδες και οι θείοι της, τα εξαδέλφια της, αλλά και ολόκληρη η εβραϊκή κοινότητα –το όλον είκοσι χιλιάδες ψυχές– είχαν οδηγηθεί στον βοτανικό κήπο της πόλης από τους Γερμανούς κατακτητές, όπου και θανατώθηκαν. Η Καλίνκα, καθώς οδηγούνταν στον τόπο του μαρτυρίου, με το κίτρινο άστρο ραμμένο στο παλτό της, αισθάνθηκε να την τραβά μια γυναίκα και να την οδηγεί στο σπίτι της. Δεν ήταν Εβραία. Όμως άνοιξε την πίσω πόρτα του σπιτιού της και είπε στο κορίτσι να τρέξει όσο γρηγορότερα μπορεί και να μην κοιτάξει πίσω. Έτσι και έγινε.

Έφθασε με χιονοθύελλα στην Ασκάνια Νόβα και κούρνιασε κάτω από ένα δέντρο. Όμως δεν έμεινε και πολύ στη μοναξιά της και στην παγωνιά. Τα άλογα την πλησίασαν. Αγαπήθηκαν. Δέθηκαν. Η Καλίνκα μερικές φορές βαρρούσε πως είχε αδέλφια στο πλάι της. Το να παρακολουθήσει το κυνηγητό και την εξολόθρευσή τους από τους αγριεμένους Γερμανούς ήταν κάτι πέρα από τις δυνάμεις της· έζησε την υπέρτατη αγωνία και θλίψη. Παρηγοριά και πεταρίσματα καρδιάς αισθάνθηκε όταν αντίκρισε σώα τη φοράδα και τον επιβήτορα που την είχαν ζεστάνει την πρώτη νύχτα. Τα αγκάλιασε.

Από τούτη τη στιγμή αρχίζει το έπος· και η πάλη. Ο θρίαμβος της αγαθότητας. Η πίστη στη δύναμη του ανθρώπου. Αλλά και η παραδοχή της ευεργεσίας της φιλίας. «Ως χαρίεν εστ' άνθρωπος αν άνθρωπος ή» μας παραγγέλνει ήδη από τον 4ο π.Χ. αιώνα ο Μένανδρος. Νομίζω ότι από τους χαρίεστατους ήρωες βιβλίων είναι ο ηλικιωμένος φύλακας του Καταφυγίου, ο γενναίος και ευγενικός Μαξ. Η φιλία του με τη γενναία, ηρωική Καλίνκα, είναι δροσιά και θάλπος ψυχής. Μύθοι που θεωρούνταν ξεχασμένοι, μα εδώ ορμούν πανίσχυροι. Δρόμοι που οδηγούν στη σωτηρία· και η αγάπη παραστάτιδα, πολύτιμη, θριαμβεύτρια, ανεκτίμητη, όπως πάντα, γνωρίζει πώς να μερεύει πόνους ψυχής και να θεραπεύει άλγη.

Για εφήβους και –βεβαίως– ενηλίκους.

Τα άλογα του χειμώνα
Φίλιπ Κερ
μετάφραση: Αντώνης Καλοκύρης
Μεταίχμιο
324 σελ.
Τιμή € 12,20

βρες το
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΠΑΤΑΚΗ

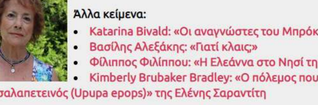

Η **Ελένη Σαραντίτη** είναι συγγραφέας και κριτικός βιβλίου.

Άλλα κείμενα:

- Katarina Bivald: «Οι αναγνώστες του Μπρόκεν Γουίλ προτείνουν»
- Βασίλης Αλεξάκης: «Γιατί κλαις;»
- Φίλιππος Φιλίππου: «Η Ελέαννα στο Νησί της Ευτυχίας»
- Kimberly Brubaker Bradley: «Ο πόλεμος που έσωσε τη ζωή μου»
- «Τσαλαπετεινός (Upupa epops)» της Ελένης Σαραντίτη